

Mevrouw Annemie MAES
Volksvertegenwoordiger van het Brussels
Hoofdstedelijk Parlement
Commissie voor Leefmilieu
Rue Vanderborgh 46
1090 Jette

O/ref. : AVL/CC/BXL-6.85/s.511

Brussel

Mevrouw,

Betreft : Ontwerp van Ordonnantie betreffende het Natuurbehoud. Opmerkingen geformuleerd door de KCML in haar plenaire zitting van 23/11/2011.

In 2009 werd de KCML door de Minister van Leefmilieu ondervraagd over het voorontwerp van ordonnantie betreffende het Natuurbehoud. Sindsdien evolueerde dit ontwerp van ordonnantie en werd het in derde lezing goedgekeurd door de Regering. De Commissie werd niet geraadpleegd in het kader van die procedure en heeft dan ook zelf het initiatief genomen om u haar opmerkingen hieromtrent te laten geworden.

In haar advies van 2008 onderlijnde de KCML reeds het gebrek aan juridische coördinatie tussen de ontwerp tekst en de bestaande regelgevingen, en met name het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening (BWRO). **Hoewel het voorontwerp de “integratie” van de reeds bestaande wetten tot zijn doelstellingen rekent, stelt de Commissie vast dat dit nog steeds niet gebeurd is voor wat de bescherming en het beheer van het erfgoed betreft**, noch voor wat de ruimtelijke planning betreft (de hiërarchie van de plannen wordt gewijzigd). **Men voorziet alleen een zuiver formeel overleg en de uitwerking van beheersplannen waarin het ecologische beheer centraal staat, zonder rekening te houden met de specifieke kenmerken van de grote parken en landschappen die beschermd zijn volgens de regelgeving inzake erfgoed en die een van de grootste troeven van het Gewest vormen.**

Het is niet pertinent om de historische en culturele dimensie uit te sluiten: deze is eigen aan zowel de grote parken als aan de belangrijkste “Natura 2000”-landschappen van het Gewest (zoals het Ter kamerenbos, het Zoniënwoud en de Woluwevallei). **In werkelijkheid heeft ook de biodiversiteit van die landschappen een geschiedenis: ze is zowel cultureel bepaald als afhankelijk van natuurlijke factoren.** De uitzonderlijke habitats die men beschermd heeft door de inschrijving van het Zoniënwoud in het Natura 2000-netwerk zijn op die manier het resultaat van een eeuwenlange ontginning van het bos door de mens.

Net zoals de auteurs van de nieuwe ordonnantie op het Natuurbehoud is ook de Commissie voorstander van een juridische en administratieve vereenvoudiging alsook van een verhoogde juridische coherentie door het beter op elkaar afstellen van de bestaande regelgevingen. De KCML pleit voor **overleg en dialoog telkens wanneer er onverenigbaarheden worden vastgesteld**. In dat opzicht **heeft ze ook steeds de verwezenlijking van beheersplannen aangemoedigd**, of het nu om grote gebouwde gehelen gaat of om groene ruimten. Dit begrip werd trouwens ook in het BWRO geïntegreerd en de procedure voor het opstellen van dergelijke beheersplannen kan als model dienen. **Op geen van deze punten biedt het huidige ontwerp van ordonnantie echter een afdoend antwoord.**

Inzake de bescherming en het beheer van het erfgoed herneemt de KCML dan ook de belangrijkste punten uit het advies dat ze in 2009 over het voorontwerp van ordonnantie betreffende het Natuurbehoud uitbracht.

A. De juridische coherentie en de coördinatie van de regelgevingen.

Het ontwerp integreert de bestaande wetgeving betreffende beschermde landschappen niet en houdt geen rekening met het feit dat de meeste natuurlijke landschappen (op ene enkele uitzondering na) reeds eerder beschermd werden volgens de ordonnantie op het behoud van het onroerend erfgoed. reeds van in de memorie van toelichting wordt, in het chronologische overzicht van de wettelijke maatregelen die werden getroffen (sinds 1882!) om de natuurgebieden te beschermen, stevast vergeten om de wetgeving betreffende de bescherming van het erfgoed te vermelden nl. de wet van 1931 betreffende de bescherming van monumenten en de Ordonnantie van 1993 betreffende het behoud van het Onroerend Erfgoed). Het gaat hier nochtans om maatregelen die tot op vandaag een fundamentele rol gespeeld hebben in de bescherming van landschappen.

De nieuwe ordonnantie betreffende het Natuurbehoud houdt in wezen geen rekening met de specificiteit noch met de historische en landschappelijke dimensie van landschappen – hoewel die aspecten in de meeste gevallen aan de basis lagen van de bescherming. **Aan de coördinatie van de regelgeving en de juridische coherentie die men met de huidige ontwerpordonnantie vooropstelde, wordt dus niet voldaan. Daarenboven gaat men voorbij aan de erfgoedkundige dimensie.**

Die lacune moet prioritair worden opgevuld: ze dreigt immers rechtsonzekerheden te creëren en er toe te leiden dat de historische en culturele dimensies van de natuurlijke reserves en de belangrijkste “Natura 2000” landschappen (zoals het Ter Kamerenbos, het Zoniënwoud en de Woluwevallei) volledig worden verdrongen. De **biodiversiteit van die landschappen is nochtans het resultaat van de interactie tussen mens en natuur en het is precies die rijkdom die moet worden behouden en beschermd.**

B. Het overleg in geval van onverenigbaarheid

Voor wat het juridisch statuut betreft van de landschappen die vandaag beschermd zijn als onroerend erfgoed en op welk de nieuwe ordonnantie van toepassing zal zijn, herinnert de Commissie eraan dat de opeenstapeling van juridische voorschriften, zonder hun onderlinge integratie, grote risico's met zich meebrengt op belangenconflicten en beroepsprocedures (cf. de vernietiging door de Raad van State van de stedenbouwkundige vergunning die afgeleverd werd in het Gebied van Gewestelijk Belang “Charle-Albert” omwille van de onverenigbaarheid van door de GGB bepaalde bestemming met het statuut van beschermd landschap, volgens de ordonnantie op het behoud van het onroerende erfgoed, een statuut dat de voorschriften van het GGB voorafging).

Het voorontwerp van de ordonnantie betreffende het Natuurbehoud biedt geen oplossing voor dat probleem. Artikels 18 en 19 (bepaling van behoud en relaties met andere wetgevingen) voorzien dat wanneer verschillende, onderling onverenigbare beschermingsmaatregelen van toepassing zijn, de Regering het initiatief kan nemen om een overlegprocedure op te starten (tussen Brussel Leefmilieu en de betrokken gewestelijke administraties, de gemeentelijke overheden en/of de exploitant). De KCML wordt niet vermeld bij de instanties die geraadpleegd zouden worden. De Commissie stelt zich ook vragen bij de doeltreffendheid van die maatregel “wanneer de partijen het niet eens raken” en bij de gevolgen ervan voor de landschappen die als erfgoed beschermd zijn. In dat verband zegt de ordonnantie het volgende (art. 18): “In geval de behoudmaatregelen (...) niet verenigbaar zijn met andere beschermingsbepalingen (...), geniet het betrokken gebied of de betrokken soort de bepalingen die het meest geschikt zijn voor **het behoud of herstel ervan in een gunstige staat van instandhouding.**” **Gaat het in dat geval ook om het behoud van de erfgoedkundige waarde?**

C. De beheersplannen en de strijd tegen invasieve soorten

Het beheer van een historisch landschap sluit zeker niet uit dat men ook rekening houdt met de ecologische aspecten of voorwaarden scheidt ter verhoging van de natuurlijke biodiversiteit. Het beheer van een landschap mag zich echter niet alleen tot die aspecten beperken maar moet eveneens rekening houden met de sociale, culturele en historische dimensies (inbegrepen de sierplanten, die een ander facet van de biodiversiteit vormen).

De landschappen van het Gewest die reeds als erfgoed werden beschermd (in vele gevallen voor andere beschermingsmaatregelen werden getroffen) en die aangeduid werden als natuurlijke reserve of, vaker nog, als Natura 2000-gebied, zijn (om de hier boven genoemde redenen) zeer vaak erg complex om te beheren en vergen een subtiele afweging en beoordeling van die verschillende aspecten. **Voor een aantal landschappen gebeurde die afweging reeds op basis van een nauwgezette en wetenschappelijke werkmethode** en nadat van meet af aan een overlegmechanisme werd ingesteld. Voorbeelden hiervan zijn de restauraties die in het kader van Beliris uitgevoerd worden (zoals van het Ter Kamerenbos, het Josaphat-, Marie-José- en Walckierspark). Die praktijk die vandaag meer en meer wordt toegepast, werpt duidelijk zijn vruchten af. **Het is dus pertinent het werk in die richting verder te zetten, binnen het bestaande kader dat geoptimaliseerd en vervolledigd kan worden. Dat verdient de voorkeur boven een nieuw, autonoom en geïsoleerd beheer van die landschappen met als enige invalshoek de biodiversiteit.** In dat kader blijkt het ook nodig **het concept “beheer” beter te definiëren.** Dat moet worden begrepen als het regelmatige en voortdurende onderhoud en **sluit dus heraanleg (projecten) of diepgaande renovatie uit.** De beheersplannen moeten een opmeting van de bestaande toestand omvatten, een historische studie van de ontwikkeling van het landschap en een nauwkeurige beschrijving van de doelstellingen (op vlak van erfgoed en ecologie) en van de concrete maatregelen om die doelstellingen te bereiken. **Dit soort van behoudsgericht onderhoudsplan vergt a priori ook geen effectenstudie.**

De KCML stelt ook vragen bij het begrip “stadsbiotopen”. Dat lijkt immers alle natuur in de stad te omvatten... en dus geen gedifferentieerde benadering mogelijk te maken van erg van elkaar verschillende entiteiten (bijvoorbeeld een braakliggend terrein of een met bomen omzoomde laan).

In het kader van de aanmoediging van de biodiversiteit **steunt de Commissie de strijd tegen de invasieve soorten. Ze kan echter niet aanvaarden dat men exotische of sierplanten eveneens beschouwd als uit te roeien soorten, zoals dat vandaag gebeurt.** In vele gevallen vormen die soorten immers een essentiële component van vele historische parken en stedelijke assen, ook in bepaalde Natura 2000-gebieden (zoals het Ter Kamerenbos of de Woluwevallei). Naast een verlies op historisch en landschappelijk gebied, zou hun uitroeiing ook een verarming betekenen op gebied van biodiversiteit waardoor aan een van de vooropgestelde doelstellingen van de ordonnantie op het Natuurbehoud voorbij zou worden gaan. **Het is dus noodzakelijk selectiecriteria te bepalen op basis van de algemene lijst die werd opgesteld voor alle Europese landen, om op die manier een specifieke lijst van invasieve soorten te kunnen opstellen voor het Brussels Gewest.**

D. Besluit en concrete voorstellen

De KCML kan niet aanvaarden dat men tot een beter beheer van de natuur wil komen door nieuwe maatregelen te treffen die geen rekening houden met de bestaande wetgeving inzake beschermde landschappen (zoals in de nieuwe ordonnantie). **Ze pleit daarentegen voor een geïntegreerde en multidimensionale aanpak.** Dat is volgens haar de beste manier om de natuur werkelijk te integreren in de stad en om een verrijkende uitwisseling tussen beide tot stand te brengen, zoals voorop wordt gesteld in de ordonnantie.

Met dit doel voor ogen stelt ze de volgende maatregelen voor:

1. Overgangsmaatregelen treffen die bepalen dat de ordonnantie betreffende het Natuurbehoud niet van toepassing is op de landschappen die vandaag reeds zijn beschermd volgens de ordonnantie op het behoud van het onroerend erfgoed. Die maatregel is nodig omdat de behoudsvoorwaarden die opgelegd worden door de ordonnantie betreffende het Natuurbehoud niet compatibel zijn met de motieven die aan de grondslag liggen van hun “bescherming als erfgoed” noch met de wettelijke behoudsvoorwaarden die daaruit voortvloeien (zie de beschermingsbesluiten en besluiten ter inschrijving op de bewaarlijst van de betrokken landschappen).

2. De tegenstrijdigheden beoordelen op basis van beheersplannen die opgesteld worden in overleg met zowel de actoren die belast zijn met de bescherming van de natuur als deze die belast zijn met de bescherming van het erfgoed. Elk landschap moet het voorwerp uitmaken

van één enkel beheersplan dat beide aspecten verenigt. Dat plan moet worden begrepen als een onderhoudsplan (wat geen effectenstudie vergt) met regelgevende kracht. Het onderscheidt zich dus van een herinrichtingproject waarvoor een stedenbouwkundige vergunning moet worden aangevraagd en desgevallend ook een effectenstudie dient worden opgemaakt.

3. Het overleg organiseren volgens de bestaande modaliteiten, opgenomen in het BWRO, voor het verwezenlijken van de plannen voor erfgoedbeheer (Titel IV, hoofdst. I, sectie I, art. 98 §2/2). Die procedure voorziet dat het advies van de KCML een eerste maal wordt ingewonnen over het lastenboek dat voorafgaat aan het ontwerp van beheersplan en, vervolgens een tweede maal over het eigenlijke ontwerp van beheersplan.

4. Het begrip Stadsbiotopen en de eraan gekoppelde maatregelen schrappen uit het ontwerp van ordonnantie.

5. De volgende soorten schrappen van de lijst van invasieve planten (zie annex 4) aangezien het om planten gaat die reeds eeuwenlang op courante wijze gebruikt worden omwille van hun ornamentele waarde en die geen invasieve bedreiging vormen in het Brussels Gewest:

- vederesdoorn (siersoort aanwezig in parken),
- hemelboom (zeer ornamenteel),
- Amerikaans krentenboompje (honing gevend en aangewezen ter bevordering van de biodiversiteit – fruit),
- Aardpeer (in trek in biologische moestuinen),
- Mahonia (veel voorkomende sierplant, erg laat in het seizoen honing gevend – aanbevolen door imkers),
- Laurierkers (aanwezig in één haag op vier...),
- Amerikaanse eik (aanwezig in tal van parken, aanbevolen omwille van zijn esthetische waarde en snelle groei),
- Pontische rododendron (kenmerkende sierplant voor tuinen uit het Interbellum zoals de tuin van het huis Van Buuren),
- Gewone robinia (honing gevend, wordt gebruikt om taluds te stabiliseren, bijv. door de NMBS),
- Rimpelroos (robuust, bloeit het hele jaar door).

6. Het Gewestelijk Natuurplan niet bovenaan de hiërarchie van plannen plaatsen, zoals de ordonnantie voorziet (art. 8 -11). Het gewestelijk Natuurplan zou een luik kunnen vormen van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan in zoverre het rekening houdt met de wettelijke beschermingsmaatregelen die reeds in voege zijn (in het bijzonder wat de bescherming van het erfgoed betreft – zie art. 9).

7. De “Actieplannen” (art. 11) aanpassen aan de wettelijke beschermingsmaatregelen die reeds bestaan (in het bijzonder wat de erfgoedkundige bescherming betreft).

Hoogachtend,

A. VAN LOO
Secretaris

M. - L. ROGGEMANS
Voorzitter